

# ИГОР РОСОХОВАТСКИ КОМАНДИР

Превод от руски: Саша Никифорова, 1975

[chitanka.info](http://chitanka.info)

Острието на пишещото устройство очерта върху лентата връх и главата на Андрей се отметна вдясно от възглавницата. Връх — спад — връх — спад: главата му се люшкеше наляво и надясно. Мътни капки пот трептяха по челото му, очите бяха закрити от синьожълти клепащи. Всичко тук сега ми се струваше нереално: и тая глава, и светещите индикатори на модулатора, и змиите на магнитните ленти, които пълзяха от едно прозорче в друго, и самият аз до леглото на умиращия Андрей.

— Шеста програма — заповядах на компютъра, който управляваше модулатора. Чу се изпращяване, наборният диск се размърда...

Главата престана да се полюшква. Между сухите устни се показва краят на езика и премина по тях.

— Майко, о, мамо! — отчетливо каза Андрей. — Изпей ми песента! — и закрещя: — Изпей ми я! Изпей ми я! Ти знаеш коя!

Аз манипулирах с кръговете и като включвах малките вериги на найристорите, се опитвах по-бързо да налучкам корекцията за модулацията.

А той продължаваше:

— Запей, мамо...

Очите на Андрей се отвориха. Отначало бяха мътни, но скоро в тях се появи блясък.

— Умори ли се, приятелю?

— Малко — отвърнах аз.

Наистина трябва да кажа нещо. Само ако можех да намеря нужните слова... А той няма да ме чака.

— Колко програми изпробва?

— Седемнадесет.

Седемнадесет характеристики на електромагнитното поле, в които като в капан се опитвах да задържа живота в неговото угасващо тяло със счупен гръбнак. Това беше последното, което можех да приложа: химията и механиката се оказаха безсилни.

— Не стига ли вече, приятелю? Не е ли по-добре да престанеш да ме мъчиш и да ме преместиш в отделението на Астахов?

Разбираше ли той какво ми предлага? Едва ли... Най-вероятно искаше да ме упои с обезболяващи препарати... Да го преместя в терапевтичното отделение? Там има лекарства, апаратури... Всичко,

което в дадения случай вече бе доказало своята безпомощност. А за мене да го пренеса означаваше да завърша най-сетне безконечната вахта, да снема от себе си заедно с естериновия халат и отговорността; да си ида у дома, да си отспя... В медицината има случаи, когато не можеш нищо да направиш. Дори и моят модулатор не е всемогъщ.

— И така, ти не искаш да ме преместиш? — сякаш мимоходом любопитствува той.

— Не!

Очевидно бях повишил твърде много тона. Той ме изгледа удивен и аз почувствувах как страните ми пламнаха.

— Ти отлично знаеш, че модулаторът е всемогъщ — умоляващо проговорих аз. — Той може да излекува всекиго. Трябва само да намеря характеристиката на модулацията на твоя организъм.

— Една-единствена, нали? — той иронично намигна.

— Точно така.

— Измежду колко?

Разбрах, че попаднах в клопката. В медицинската картотека имаше електрокарта на Андреевия организъм. По нея аз можех да изчисля серията и типа на модулацията: мощността, полето и примерната честота на импулсите. Но картотеката беше съставена преди девет години. Тогава още нямаше модулатори. И затова не знаех главното — номера на модулацията. А той определяше как да се разположат импулсите във времето, на какви интервали да се подават те. Поетът би изразил това най-точно: аз не знаех ритъма. И компютърът — мозъкът на модулатора, все още не съумяваше да определи търсената комбинация.

Погледнах часовника. Андрей си почиваше вече десет минути. Можех да сменя програмата.

Той видя как трепна чашката на микрофона и бързо рече:

— Пак ли ще ме потопиш в електромагнитни кошмари?

— Потърпи — колкото може по-ласкаво казах аз.

— А какво говоря в блънуването си?

Загледах се в очите му. През дългите години медицинска практика се бях научил да откривам страха и в най-мъжествените пациенти. Но в погледа му нямаше нищо друго освен любопитството...

— Викаше майка си. Молеше я да ти изпее една песен.

— Виж ти... Почакай малко, драги!

Нещо ме накара да му се подчиня и да не включвам микрофона.

— Една песен... А знаеш ли коя...

Той се опита да запее, но гърлото му хриптеше и не излезе никаква мелодия.

— Не се напрягай — казах аз и сложих ръка на рамото му. — Отпусни се.

— Почакай, почакай, моля те! Нека да съобразя, да си спомня... Ти твърде много си ми разказвал за модулатора. Тебе ти трябва номера на модулацията, характеристиката на ритъма... характеристиката...

Погледът му стана напрегнат. Дълбоки бръчки набраздиха челото му — и безпомощният умиращ човек изведнаж пак заприлича на командира, който ни водеше на щурм към бездните на Ал Тобо.

— Слушай, момчето ми, ти кога предаде съобщението на мама?

— Онзи ден — отвърнах аз, без да разбирам накъде клони.

— Значи тя ще пристигне всеки момент с вечерния рейс.

— Е, и какво?

— Ще изпълниш молбата ми, драги. Ще я пуснеш тук. И тя ще ми попее.

Той говореше с такъв тон, с какъвто даваше нарежданията си. Андрей никога не повишаваше глас и не обичаше много повелителното наклонение. Той просто говореше, а ние изпълнявахме, дори когато думите му ни се струваха абсурдни. Тъй силно вярвахме и на думите му, и на него самия.

— А сега карай, момчето ми — рече Андрей — Ще бъда послушен.

Включих четвърта програма — подготвителната. Излязох в коридора. Тук спрях сестрата и като се проклинах за слабостта си, я помолих:

— Слезте в приемната, потърсете Вера Савелиева Городецка и я доведете при мене.

Върнах се бързо в залата, като продължавах да се ругая. Защо изпълнявам тази повече от странна молба на Андрей? Наруших светия закон на медицината — да виждам във всеки пациент само болен.

Вратата се отвори и сестрата подаде глава.

— Городецка е тук.

— Нека влезе — казах.

Пълна жена с измъчено лице. Най-обикновена възрастна жена. С кръгли, изплашени очи. Под очите — подпухнали торбички. Дори не ми се вярваше, че това е майката на нашия командир.

— Много лошо ли е положението с него?

Наистина най-добре е да не отговаряш направо. Но защо тя каза „положението с него“, а не „положението му“? Случайно?

Гласът ѝ трепери. Треперещите пръсти мачкат блузата. Сега ще повтори въпроса си, а после ще започне да разказва за Андрей и ще умолява да го спасим...

— Не ми отговорихте, докторе.

Чух кратък стон и звук на скърцащи зъби. Потърсих с поглед чашката с тоник.

— Какво може да се направи, докторе?

Да, да, това са нейни думи: в стаята освен нас и Андрей няма никой. Челото ѝ се прорязва от познатите ми по друго чело бръчки, очите остро и сухо блестяха. Излиза, че първото впечатление ме е излъгало. Той неслучайно беше неин син.

— Андрей молеше... — аз се запънах. Кому да пее? На лежащия без съзнание? И все пак продължих: — Да му изпеете една песен. Той каза, че вие знаете коя.

Сега тя разбра, че вече няма надежда. Приблжих до масичката, на която стоеше чашката с тоник.

— Добре, ще му попея.

Погледнах внимателно лицето ѝ. Дали наистина разбра? Дори не се удиви.

Но удивлението се отрази не по лицето, а в думите ѝ:

— Сега, веднага ли?

— Сега — промълвих едва и ѝ подадох чашката с тоник.

Тя поклати отрицателно глава, прокашли се и тихичко запя:

*Над реката се спуска синя мъгла  
А утре ще бъде ясен ден...*

Имаше приятен глас. Навярно необикновената обстановка действуваше и песента звучеше някак по-остро, особено думите: „Тръгва синът ми в труден поход“.

Погледнах изкосо Андрей. Лицето му си оставаше все така синьобледо, както и преди, с невиждащи, полуотворени очи. А какво очаквах аз? Промяна? Чудо?

Дръпнах рязко микрофона и изкомандувах:

— Сменям програмата.

Вече исках да кажа: „на седма“, но си помислих: а какво би било, ако изведнаж прескоча на единадесета? Няма ли преходът да е твърде рязък? Няма ли да предизвикам стрес и пренапрежение на нервните възли? Затова пък после ще мога да премина на дванадесета и за него това ще е безболезнено...

Вдълбочих се в изчисления.

— Да пея ли още?

Съвсем бях забравил за нея и за песента.

Исках да се извиня пред жената, но не успях да го сторя, защото погледнах Андрей. Навярно никой не би доловил в него промяна. И все пак забелязах, че вече не облизва устните си. Те бяха съвсем леко порозовели. А може би само така ми се струва?

— Малко по-добре му е — рече жената.

И тя ли го забеляза? Случайно подобрение? За няколко минути? Съвпадение по време с песента?

Отново погледнах Андрей, плъзнах поглед от устните към ръцете му, към белите пръсти със синкави нокти. Но пръстите вече не бяха тъй бели, нито ноктите — толкова сини. Пак ли съвпадение? Не стават ли твърде много?

Нека очите ме лъжат. А приборите?

Аз впих, прилепих поглед към контролното табло и отново не повярвах на очите си: показателите на пулса, на насищането с кислород, на инерцията на отделните участъци се променяха. Променяха се и толкова.

Песента?

Глупости! Че песента престана, а показателите продължават да се изменят. Трябва да направя изводи за по-нататъшната стъпка.

Но преди това трябва да се успокоя.

Затворих очи, на няколко пъти напрегнах мускулите си и бавно ги отпусках. Помогна малко...

Спомних си за още един безмълвен участник в случилото се, на чиято обективност можех да се осланям напълно: компютъра, мозъка

на модулятора. Казах в микрофона:

— Нуждая се от съвет. Оцени състоянието на болния и действието на програмата. Коя програма ще е най-подходяща сега?

Индикаторът на изхода засвети със синкави светлинки. Екранът светна и на него се появиха думи и цифри: „Състоянието на болния по скалата на Войтовски е  $11 \times 9 \times 4$ . Търсената модулация е намерена“.

Обхвана ме нервна треска. Какво е това? Кое го спаси? Песента? Гласът на майката? Нейното присъствие? Естествено това би било красиво. Всеки му е приятно да вярва, че майчината ласка, че ръката на любимата, превързваща раната, могат да спасяват. Приятно е да вярваш в приказките.

И вярата понякога помага за изцелението. Но не и в този случай, не и в такава степен.

После, аз не съм разказвач на приказки, а учен. Нямам право да вярвам. И колкото по-приятна е приказката, толкова повече трябва да се боя от нея. Да се боя от самото присъствие на вяра. Аз съм длъжен ДА ЗНАЯ какво става.

Но тук ставаха напълно определени явления. Те ми се струват свръхестествени. На мене. Само че, те се потвърждават обективно: показанията на датчиците и компютъра, работният режим на модулятора. Значи явлението действително става.

Да започнем отначало. Имаше молба. Имаше песен. Песента е музика и думи. Звукови вълни. В определен ритъм. В определен ритъм... В определен ритъм...

А какво търсеше ти, глупако? Какво не ти достигаше, за да определиш модулацията? Дадената мощност на полето? Честотата на импулсите? Не, разбира се! Разположението между паузите! Ритъмът! Не ти достигаше ритъмът — и ти го получи. Може би си забравил тривиалната истина, че ритъмът е основата на всички процеси в организирваните системи. Основа на живота във всичките му прояви. Всяко заболяване представлява нарушаване на ритъма. Възстановяването му означава оздравяване.

Какво се бе случило?

Постарах се да си припомня с най-малки подробности всичко, което се бе случило тук през последния час. Песента... Аз дадох команда за смяна на програмата от четвърта на... На коя? Бях произнесъл: „Сменям програмата“, после... После започнах да мисля,

да изчислявам... А песента звучеше. И апаратът, търсещият модулацията компютър се бе подчинил на моите думи за смяна на програмата. Възможно е той да е започнал да анализира ритмите на песента, възприемайки я като програма. И ако е въвел някоя от тях в модулатора... Но защо да се мъча? Нали мога просто да проверя това предположение?

Като се стараех да говоря предпазливо, запитях в микрофона:

— Недостигащият компонент за търсената модулация се съдържа в песента, нали?

„Да — заблестя на екрана. — Ето формулата му.“

Станах тежко от стола, олюлях се.

Нечии ръце ме подкрепиха.

— Не ви ли е добре, докторе?

Пак бях забравил за нея, за майката на командира.

— Трябва да си починете, докторе...



Публикувано във вестник „Орбита“, брой 43/1975 г.

# ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

**МОЯТА БИБЛИОТЕКА**



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.